

Thomas Bernhard

Extincție

O destrămare

Colecția

Desenul din cover

Considerat unul dintre cei mai importanți autori de expresie germană de după al Doilea Război Mondial, scriitorul austriac THOMAS BERNHARD (1931–1989) debutează ca romancier în 1962. Scrie romane, proză scurtă, piese de teatru și poezii, dezvoltând treptat, în proză, un stil inconfundabil, marcat de frazele lungi, repetitive, obsedante.

Carierea sa literară e presărată cu numeroase scandaluri, provocate uneori chiar de el, având legătură în general cu premiile pe care le primește în Austria și Germania.

Fiu nelegitim al unui tată pe care nu-l va cunoaște niciodată, trăiește o copilărie marcată de multe schimbări de domiciliu și capătă un tată vitreg la vârsta de cinci ani. Aceste experiențe îl vor marca profund și le va folosi din plin în scrierile sale.

Extincție este ultimul său roman, și totodată cel mai amplu, publicat în 1986.

Thomas
Bernhard

Extincție

Traducere
din limba germană,
prefață și note
de Gabriela Danțiș

O destrămare

EDITURA
ART

Redactor: Lavinia Braniște
Tehnoredactor: Cornel Drăghia
Copertă: Alexandru Daș

Descrierea CIP este disponibilă
la Biblioteca Națională a României

Această carte a apărut cu sprijinul TRADUKI, o rețea dedicată literaturii, inițiată de Ministerul Federal al Afacerilor Europene și Internaționale al Republicii Austria, de Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Federale Germania, de Fundația Culturală Elvețiană Pro Helvetia, de KulturKontakt Austria, de Goethe - Institut și de Fundația S. Fischer.

© of the translation: S. Fischer Foundation
by order of TRADUKI

traduki

Thomas Bernhard

Auslöschung. Ein Zerfall

Copyright © Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main 1988

© Editura ART, 2013, pentru prezenta ediție

*Simt moartea cum mă strânge
în ghearele ei. Orice aş face,
ea e prezentă pretutindeni.*

Montaigne

Telegrama

După discuția cu elevul meu Gambetti, cu care m-am întâlnit pe 29 în Pincio, scrie Murau, Franz-Josef, ca să stabilim datele din mai ale lecțiilor noastre, și a cărui inteligență superioară mă uimise încă o dată la întoarcerea mea de la Wolfsegg, ba chiar mă entuziasmase într-o manieră atât de reconfortantă, încât, cu totul împotriva obiceiului meu, de a o lua direct pe Via Condotti spre Piazza Minerva, din ce în ce mai voios la ideea că mă aflam deja la Roma, nu acasă, în Austria, am ajuns în apartamentul meu, trecând prin Via Flaminia și Piazza del Popolo, de-a lungul întregului Corso, am primit pe la două după-amiaza telegrama în care mi se anunța moartea părinților și a fratelui meu Johannes. *Părinții și Johannes morți în accident. Caecilia, Amalia.* Cu telegrama în mâini și capul limpede m-am dus calm spre fereastra camerei mele de lucru și am privit în jos Piazza Minerva, cu desăvârșire goală. Îi dădusem lui Gambetti cinci cărți de care eram convins că-i vor fi utile și necesare în săptămânile următoare și i-am recomandat să studieze cu cea mai mare atenție și, în cazul său, cu exigență sporită cele cinci cărți: *Siebenkäs* de Jean Paul, *Procesul* de Kafka, *Amras* de Thomas Bernhard, *Portugheza* de Musil, *Esch sau Anarhia* de Broch și îmi spuneam acum, după ce deschiseseam fereastra ca să respir mai bine, că decizia mea de a-i da lui Gambetti tocmai aceste cinci cărți, și nu altele, fusese corectă,

fiindcă pe parcursul lecțiilor noastre vor deveni din ce în ce mai importante pentru el, deoarece îi dădusem de înțeles foarte discret că voi discuta cu el data viitoare despre *Afinitățile elective*, și nu despre *Lumea ca voință și reprezentare*. Și astăzi fusese o mare plăcere să stau de vorbă cu Gambetti, după obositoarele și greoaiele discuții de la Wolfsegg cu familia, limitate numai și numai la nevoile cotidiene, private și elementare. Cuvintele germane atârnă de limba germană ca niște greutateți de plumb, i-am spus lui Gambetti, și apasă în orice caz spiritul într-un mod dăunător acestuia. Gândirea germană, ca și vorbirea germană sunt imediat paralizate sub greutatea nedemnă omenește a acestei limbi care oprimă orice idee chiar înainte de a fi fost rostită; în limba germană, gândirea germană n-a putut evolua decât cu greu și niciodată pe de-a-ntregul, spre deosebire de gândirea romană în limbile romanice, cum o dovedește istoria strădaniilor de veacuri ale germanilor. Deși prețuiesc mai mult spaniola, întrucât, probabil, îmi este mai familiară, în după-amiaza aceasta Gambetti mi-a dat din nou o lecție valoroasă despre sprinteneala și ușurința și *infinitatea* italienei, care se află în același raport față de germană ca un copil de familie înstărită și fericită, crescut în deplină libertate, față de unul asuprit, bătut și astfel *deformat* din cea mai săracă familie. Cu atât mai mult, i-am spus lui Gambetti, se cuvin apreciate înfăptuirile filosofilor și ale scriitorilor *noștri*! Fiece cuvânt, i-am spus, le trage inevitabil gândirea în jos, fiecă frază apasă orice s-au încumetat să gândească și apasă astfel mereu *total*. De aceea, și filosofia, și tot ce compun ei sunt ca de plumb. Brusc i-am citat lui Gambetti o frază schopenhaueriană din *Lumea ca voință și reprezentare*, mai întâi în germană, apoi în italiană, încercând să-i demonstrez lui, lui Gambetti, ce greu se înclina talerul german, simulat de mâna mea stângă, pe când cel italian, figurat de

mâna mea dreaptă, se ridica repede în sus. Spre desfătarea mea și a lui Gambetti, am citat multe fraze schopenhaueriene mai întâi în germană, apoi în italiană, în propria mea traducere, să zicem, pentru toată lumea, dar mai ales pentru Gambetti, punându-le în evidență pe cântarul mâinilor mele și încetul cu încetul am imaginat astfel un joc pe care l-am dus la extrem și care s-a încheiat în cele din urmă cu fraze din Hegel și un aforism din Kant. Din păcate, i-am spus lui Gambetti, cuvintele grele nu sunt cele mai importante, după cum nici frazele grele nu sunt întotdeauna cele mai importante. Nu după mult timp, jocul m-a istovit. Ajunși în fața hotelului Hassler, i-am făcut lui Gambetti o scurtă relatare despre călătoria mea la Wolfsegg, care, la sfârșit, mi s-a părut prea amănunțită, ba chiar prea limbută. Încercasem să stabilesc o comparație între familiile noastre, contrapunând elementul german al alor mei celui italian al alor săi, dar până la urmă n-am făcut decât să mă folosesc de ai mei împotriva alor săi, deformându-mi astfel relatarea, în loc să-l luminez pe Gambetti, stingherindu-l în mod neplăcut. Gambetti e un bun ascultător și are o ureche foarte fină, școlită de mine, pentru procentul de adevăr și pentru succesiunea logică a expunerii. Gambetti e discipolul meu și, invers, eu însumi sunt discipolul lui Gambetti. Învăț de la Gambetti cel puțin tot atât cât învață Gambetti de la mine. Relația noastră este ideală: când eu sunt dascălul lui Gambetti și el elevul meu, când Gambetti e dascălul meu, iar eu elevul său, și adesea se întâmplă că amândoi nu știm la un moment dat dacă Gambetti e elevul meu, iar eu profesorul, sau invers. Atunci s-a instaurat *starea* noastră *ideală*. Oficial, eu sunt totdeauna profesorul lui Gambetti, iar pentru activitatea mea didactică sunt plătit de Gambetti, mai exact de tatăl înstărit al lui Gambetti. La două zile după înapoierea mea de la nunta surorii mele Caecilia

cu fabricantul-de-dopuri-de-sticlă-de-vin din Freiburg, bărbatul ei, acum cumnatul meu, trebuie să-mi fac din nou geanta de voiaj, pe care o despachetasem abia ieri și pe care n-o pusesem încă la locul ei, lăsând-o pe fotoliul de lângă biroul meu, și să mă întorc la Wolfsegg, care în ultimii ani devenise într-adevăr pentru mine mai mult ori mai puțin dezagreabil, m-am gândit eu, privind mereu în jos, de la fereastra deschisă, Piazza Minerva pustie, iar de data asta împrejurarea nu este ridicolă și grotescă, ci îngrozitoare. În loc să discut cu Gambetti despre *Siebenkäs* și *Portugheza*, urma să mă pun la dispoziția surorilor, care mă așteptau la Wolfsegg, mi-am spus eu, în loc să discut cu Gambetti despre *Afinitățile elective*, va trebui să discut cu surorile mele despre funeraliile părinților și ale fratelui și despre moștenirea lor. În loc să străbat Pincio în lung și în lat împreună cu Gambetti, urma să merg la primărie și la cimitir și la parohie și să mă cert cu surorile mele asupra formalităților de înhumare. Pe când împachetam din nou lenjeria pe care abia aseară o despachetasem, am încercat să-mi lămuresc consecințele ce decurgeau în urma morții părinților și a fratelui, fără să ajung la un rezultat. Dar, firește, eram conștient de ceea ce reclama de la mine moartea celor trei persoane atât de apropiate, cel puțin pe hârtie: întreaga mea forță, întreaga mea energie. Calmul cu care mi-am umplut încet-încet geanta cu lucrurile necesare călătoriei, scrutând în același timp viitorul imediat, zguduit, fără îndoială, de groaznica nenorocire, s-a tulburat mult mai târziu, după ce îmi făcusem iar bagajul. Întrebarea dacă îmi iubisem părinții și fratele și pe care o alungasem numaidecât prin cuvântul *desigur* rămânea nu numai în fond, ci și în fapt fără răspuns. De multă vreme nu mai aveam nici cu părinții, nici cu fratele ceea ce se numește bune relații, ci numai și numai relații încordate, iar în ultimii ani

numai și numai indiferente. De multă vreme nu voiam să mai aud nimic despre Wolfsegg și, în consecință, despre ei și invers, nici ei despre mine, ăsta-i adevărul. Pornind de la acest fapt, relația noastră reciprocă era pusă pe o bază mai mult ori mai puțin necesar existențială. Mi-am zis că acum douăzeci de ani părinții nu numai că te-au alungat din Wolfsegg, de care voiau să te lege pe viață, dar te-au eliminat și din sentimentele lor. În cei douăzeci de ani fratele n-a încetat să mă invidieze pentru plecarea mea, pentru *independența* mea *megalomană*, cum mi-a spus-o odată în față, pentru *libertatea care nu ține seama de nimic*, și m-a detestat. Surorile au ajuns cu suspiciunea lor față de mine și mai departe decât este permis între frați și surori, din momentul în care am întors spatele Wolfsegg-ului și lor implicit, urmărindu-mă cu ura lor. ăsta-i adevărul. Am ridicat geanta, era, ca întotdeauna, prea grea, m-am gândit că de fapt era absolut inutilă, pentru că aveam de toate la Wolfsegg. De ce să mai car tașca asta cu mine? M-am hotărât să plec la Wolfsegg fără ea și am despachetat iarăși lucrurile pe care le împachetasem, aranjându-le unul câte unul în dulap. Firește, ne iubim părinții și, firește, frații și surorile, m-am gândit, stând din nou la fereastră și privind din nou Piazza Minerva, care era tot pustie, și nu băgăm de seamă că de la un moment dat îi urâm împotriva voinței noastre, dar în același mod firesc pentru care i-am iubit mai înainte, pentru toate acele motive de care n-am fost conștienți decât după ani buni, adesea chiar după decenii. Momentul exact în care nu ne mai iubim părinții, frații și surorile, ci îi urâm nu-l putem preciza și nu ne mai străduim deloc să descoperim acest moment, fiindcă, în fond, ne temem s-o facem. Cine îi părăsește pe ai săi împotriva voinței lor și încă într-un mod atât de nemilos cum am făcut-o eu se poate aștepta la ura lor și, cu cât iubirea lor a fost atunci mai mare, cu atât mai

mare este ura lor acum, când am făcut într-adevăr ce am jurat să facem. Decenii întregi am suferit de ura lor, mi-am spus acum, dar de mulți ani nu mai sufăr, m-am obișnuit cu ea și nu mă mai rănește. Iar ura lor împotriva mea a suscitât inevitabil ura mea împotriva lor. Nici ei n-au mai suferit în ultimii ani din cauza urii mele. Îl disprețuiau pe *romanul lor*, așa cum eu îi disprețuiam pe ei în calitate de *wolfseggeni*, și, în fond, nu se gândeau absolut deloc la mine, după cum nici eu, în cea mai mare parte a timpului, nu mă gândeam absolut deloc la ei. Mă trataseră mereu ca pe un *șarlatan* și ca pe un *palavragiu*, ca pe un parazit care profită de ei și de toată lumea. Eu n-aveam la îndemână pentru ei decât cuvântul *imbecili*. Moartea lor, fie și într-un accident de automobil, mi-am zis eu, nu schimbă nimic. N-aveam a mă teme de niciun sentimentalism. Nu mi-au tremurat mâinile la citirea telegramei și niciun fior nu mi-a străbătut măcar o clipă trupul. Îl voi anunța pe Gambetti că părinții și fratele au murit și că trebuie să întrerup lecțiile câteva zile, căci nu voi rămâne la Wolfsegg mai mult de câteva zile; o săptămână ar fi de ajuns, chiar în cazul unor neprevăzute formalități complicate. O clipă m-am gândit să-l iau pe Gambetti cu mine, fiindcă mă temeam de superioritatea numerică a celor de-acolo și voiam să am măcar pe cineva de partea mea, cu care să fiu în stare să mă apăr de asaltul celor de-acolo, *cineva care să-mi convină* și un partener într-o situație disperată, poate fără ieșire, dar am renunțat de îndată la idee, deoarece voiam să-l scutesc pe Gambetti de confruntarea cu Wolfsegg-ul. Acolo ar fi văzut că tot ce i-am spus în ultimii ani despre Wolfsegg e inofensiv față de adevărul și realitatea pe care le-ar avea sub ochi, mi-am zis. Când îmi spuneam să-l iau pe Gambetti cu mine, când să nu-l iau. Până la urmă m-am hotărât să nu-l iau. Cu Gambetti aș face, de altfel, prea mare senzație la Wolfsegg și ar

fi, desigur, neplăcut pentru mine, mi-am zis. Un om ca Gambetti n-ar fi deloc înțeles de cei de la Wolfsegg. Chiar și străinii absolut inofensivi sunt întâmpinați cu aversiune și ură de cei de la Wolfsegg, ei au respins întotdeauna orice e străin, nicidecum n-au *intrat în legătură* dintr-odată, cum am eu obiceiul, cu ceva sau cineva străin. Să-l iau pe Gambetti cu mine la Wolfsegg însemna să-l șochez cu bună știință și, la urma urmei, să-l lezez profund. Eu însumi abia sunt în stare să fac față Wolfsegg-ului, necum un om și un caracter precum Gambetti. Confruntarea lui Gambetti cu Wolfsegg-ul ar putea duce de fapt la o catastrofă, mi-am zis, a cărei victimă categorică n-ar fi nimeni altul decât Gambetti. Aș fi putut să-l iau pe Gambetti mai demult la Wolfsegg, m-am gândit, dar m-am abținut mereu din rațiune, deși mi-am spus adesea că ar fi fost folositor nu numai pentru mine să-l iau în călătorie pe Gambetti la Wolfsegg, ci și pentru Gambetti însuși. Relatările mele despre Wolfsegg ar fi căpătat astfel, datorită examinării personale a lui Gambetti, o autenticitate pe care nimic altceva n-ar fi echivalat-o. Îl cunosc de cincisprezece ani și nu l-am luat cu mine nici măcar o dată la Wolfsegg, mi-am spus. Poate Gambetti consideră faptul ăsta altfel decât mine, mi-am zis eu acum, din perspectiva, desigur neobișnuită, de a nu invita și a nu lua cu sine pe cineva cu care de cincisprezece ani întrețin relații mai mult ori mai puțin apropiate, nici măcar o dată în cei cincisprezece ani, în acel loc care este locul meu de baștină. Oare de ce în acești cincisprezece ani nu i-am dezvăluit lui Gambetti ascunzișurile locului meu natal? m-am gândit. Pentru că mereu mi-a fost frică și îmi este frică și acum. Pentru că vreau să evit ca el să cunoască Wolfsegg-ul și astfel să-mi cunoască originea pe de o parte, pentru că eu însumi vreau să-l feresc de această cunoaștere care n-ar avea asupra lui decât un efect dezastruos. În cei cincisprezece ani ai

relației noastre n-am vrut niciodată să-l expun pe Gambetti Wolfsegg-ului. Deși de fiecare dată mi-ar fi făcut plăcere să călătoresc la Wolfsegg nu singur, ci în compania lui Gambetti și să-mi petrec sejurul la Wolfsegg împreună cu Gambetti, am refuzat mereu să-l iau cu mine. Desigur, el ar fi venit oricând împreună cu mine la Wolfsegg. De altfel, se aștepta mereu la invitația mea. Dar eu nu l-am invitat. O înmormântare nu e numai o împrejurare tristă, ci una cu totul și cu totul dezagreabilă, mi-am spus acum, nu e drept să-i cer lui Gambetti tocmai cu acest prilej să mă însoțească la Wolfsegg. Îl voi anunța că părinții mei au murit, fără a avea confirmarea îi voi spune că au murit într-un accident de mașină împreună cu fratele meu, dar nu-i voi spune în niciun caz să mă însoțească. Chiar acum două săptămâni, înainte de a pleca la Wolfsegg la nunta surorii mele, i-am vorbit lui Gambetti cu cea mai mare necruțare despre părinții mei și l-am defăimat pe fratele meu ca pe un caracter mai mult ori mai puțin dubios și ca pe un imbecil incorigibil. I-am descris Wolfsegg-ul ca pe un refugiu al stupidității. M-am referit la clima groaznică ce a stăpânit mereu ținutul Wolfsegg, dominând totul, transmițându-se asupra oamenilor care trăiesc la Wolfsegg sau care, mai curând, sunt siliți să supraviețuiască acolo și care, ca și clima, sunt de o asprime de-a dreptul ucigătoare. Dar în același timp i-am pomenit și despre avantajele absolute de la Wolfsegg, despre zilele frumoase de toamnă, despre frigul invernal și liniștea ce domnește iarna în pădurile și văile dimprejur, pe care le iubesc mai presus decât orice. Că acolo există o natură aspră, dar în același timp întru totul pură și sublimă. De această natură cu totul pură și sublimă oamenii care locuiesc acolo n-au deloc habar, fiindcă, în stupizenia lor, nu sunt în stare s-o simtă. Dacă acolo n-ar exista ai mei, ci doar zidurile între care ei locuiesc, ar trebui să socotesc

Wolfsegg-ul locul cel mai minunat, făcut anume pentru mine, deoarece el corespunde spiritului meu ca niciun altul. *Dar nu pot să-i suprim pe ai mei fiindcă așa îmi place*, îi spusese eu. Mă aud rostind clar această frază, iar grozăvia pe care o conținea acum, din cauza morții efective a părinților și a fratelui meu, m-a făcut s-o rostesc din nou cu glas tare, stând tot la fereastră și privind în jos Piazza Minerva. Repetând acum fraza *Dar nu pot să-i suprim pe ai mei fiindcă așa îmi place*, rostită atunci față de Gambetti cu cea mai mare aversiune față de cei menționați, iar acum destul de tare și cu un efect de-a dreptul teatral, de parcă aș fi un actor obligat s-o declame în public, dinaintea unui auditoriu numeros, pe moment am atenuat-o. Dintr-odată, nu mai era nimicitoare. Și totuși, fraza *Dar nu pot să-i suprim pe ai mei fiindcă așa îmi place* ajunsese iar în prim-plan și mă obseda. Mă străduiam s-o reduc la tăcere, dar nu se lăsa înăbușită. Nu numai că am rostit-o, am turuit-o de mai multe ori ca s-o ridiculizez, însă după încercările mele de a o atenua și ridiculiza a devenit și mai amenințătoare. Căpătase dintr-odată o greutate pe care nicio altă frază a mea n-o avusese până atunci. Cu fraza asta nu te poți pune, mi-am zis, cu fraza asta va trebui să trăiești. Brusc, această constatare a dus la ușurarea situației mele. Atunci am rostit fraza *Dar nu pot să-i suprim pe ai mei fiindcă așa îmi place* încă o dată, așa cum o rostisem față de Gambetti. Acum avea aceeași semnificație ca atunci când o rostisem față de Gambetti. În Piazza Minerva, în afara porumbeilor, nu era nici țipenie. Deodată mi s-a făcut frig și am închis fereastră. M-am așezat la birou. Corespondența încă era pe birou, printre scrisori se afla una de la Eisenberg, una de la Spadolini, arhiepiscop și *amant* al mamei, și un bilet de la Maria. Invitațiile diferitelor institute de cultură din Roma, precum și alte invitații particulare

le-am aruncat imediat la coș, la fel și vreo câteva scrisori care, la o privire foarte superficială, mi se părușeră scrisori de amenințare sau de solicitare de la oameni care-mi cereau fie bani, fie explicații despre ce intenționeam de fapt prin modul meu de gândire și de existență, referindu-se la unele articole din ziare pe care le-am publicat în ultima vreme și care nu le convin, fiindcă, desigur, au fost concepute și scrise împotriva tuturor acestor oameni, bineînțeles scrisori din Austria, redactate de oameni care mă urmăresc cu ura lor până la Roma. De ani buni primesc aceste scrisori, care nu sunt absolut deloc, cum crezusem mai întâi, compuse de nebuni, ci într-adevăr de persoane majore, să zicem, ireproșabile din punct de vedere juridic, care, din cauza publicării în diverse ziare și reviste, mă amenință, nu numai la Frankfurt și la Hamburg, ci și la Milano și la Roma, printre altele, cu persecuția și moartea. Oamenii ăștia spun că defăimez întruna Austria, că în modul cel mai nerușinat critic patria, că le atribui austriecilor, de câte ori am prilejul, o mentalitate catolico-național-socialistă josnică și ticăloasă, chiar dacă de fapt această mentalitate josnică și ticăloasă nu există absolut deloc în Austria, cum scriu oamenii ăștia. Austria n-ar fi nici josnică, nici ticăloasă, ea a fost *întotdeauna frumoasă*, scriu oamenii ăștia, iar poporul austriac este respectabil. Scrisorile acestea le-am aruncat mereu imediat, la fel și azi-dimineață. N-am păstrat decât scrisoarea lui Eisenberg, invitația colegului meu de studii, actual rabin al Vienei, de a ne întâlni la Veneția, unde are treburi la sfârșitul lui mai, cum scrie, și că intenționează să meargă cu mine la *Teatro Fenice*, nu ca anul trecut, cum scrie, *la ceva în genul Poveștii soldatului de Stravinski*, ci la *Tancredo* de Monteverdi. Bineînțeles că accept invitația lui Eisenberg, îi voi răspunde imediat, mi-am zis, însă *imediat înseamnă după întoarcerea mea de la Wolfsegg*. Să mă plimb

cu Eisenberg prin Veneția a fost întotdeauna o mare plăcere pentru mine, mi-am zis, mai ales să mă aflu în compania lui Eisenberg. Când vine în Italia, fie și numai pentru câteva zile la Veneția, se anunță, m-am gândit, mă invită întotdeauna, cum spune chiar el, la o *plăcere artistică superioară*, *Tancredo* la Fenice este una din ele, fără îndoială, m-am gândit. Mi se trimisese un exemplar din *Corriere della Sera*, în care s-a publicat scurtul meu articol despre Leoš Janáček. Plin de speranță am deschis ziarul, dar, în primul rând, articolul meu nu era plasat într-un loc prea bun, ceea ce m-a indispus numaidecât, în al doilea rând, de la prima lectură în grabă, am descoperit o serie de greșeli de tipar impardonabile, adică tot ce mi se putea întâmpla mai rău. Am aruncat *Corriere* cât colo și am recitit ce-mi scrisese Maria în biletul pe care mi-l vârâse în cutia poștală. Marea mea poetă îmi scrie că vrea să cineze cu mine sâmbătă seara, *doar cu tine*, de altfel, ar fi compus poeme noi, *pentru tine*, cum scrie ea. Marea mea poetă e de-a dreptul productivă în ultima vreme, m-am gândit, și am tras sertarul în care păstrasem câteva fotografii de familie. Am privit cu atenție fotografia în care părinții mei, în gara Victoria din Londra, tocmai urcau în trenul spre Dover. Le făcusem fotografia fără să știe. Mă vizitaseră pe când studiam la Londra în o mie nouă sute șaiszeci și, după un sejur de paisprezece zile în Anglia, care-i dusesese până la Glasgow și Bristol, plecaseră la Paris, unde fuseseră așteptați de surorile mele care, la rândul lor, plecaseră de la Cannes, unde îl vizitaseră pe unchiul nostru Georg, la Paris, ca să-i întâlnească pe părinți. În o mie nouă sute șaiszeci aveam o relație întrucâtva suportabilă cu părinții mei, m-am gândit. Dorisem să studiez în Anglia și nu se opuseseră câtuși de puțin, deoarece presupuseseră că după studiile în Anglia aveam să mă înapoiez la Viena și în cele din urmă la Wolfsegg, ca să le împlinesc

dorința, împreună cu fratele meu, de a conduce și exploata Wolfsegg-ul. Dar încă de pe atunci n-avusesem deloc intenția de a mă înapoia la Wolfsegg, într-adevăr, nu plecasem de la Wolfsegg în Anglia și la Londra decât cu unicul gând de a nu mă mai întoarce niciodată la Wolfsegg. Detestam agricultura, pasiunea tatălui meu și a fratelui meu. Detestam tot ce avea legătură cu Wolfsegg-ul, căci nu contase nicicând decât pentru avantajul material al familiei, pentru nimic altceva. La Wolfsegg, de când există și a trecut în mâinile familiei mele, nu se interesaseră niciodată de nimic altceva decât de rentabilitate și de modul în care, cu timpul, s-ar putea trage un profit și mai mare din terenurile sale productive, adică din agricultură, căci și astăzi cuprinde douăsprezece mii de hectare, plus minele. N-aveau nimic altceva în minte decât exploatarea proprietății lor. Simulau întruna că urmăreau și altceva decât interesul material, că ar fi avut înclinație pentru cultură, ba chiar pentru arte, însă realitatea fusese întotdeauna deprimantă și penibilă. Aveau mii de cărți la Wolfsegg, care adăpostea cinci biblioteci, și, cu o regularitate absurdă, cărțile erau scuturate de praf de trei sau patru ori pe an, dar niciodată nu citiseră cărțile din bibliotecile lor. Păstrau bibliotecile într-o stare impecabilă, ca să le arate musafirilor, fără să roșească, să se laude în fața acestor musafiri și să-și etaleze edițiile valoroase, dar de miile, ba chiar de zecile de mii de comori nu se folosiseră ei înșiși niciodată, cum ar fi fost firesc. Cele cinci biblioteci de la Wolfsegg, patru în clădirea principală, alta în anexe, fuseseră achiziționate de stră-stră-străbunici, părinții mei nu adăugaseră nici măcar un volum. Se spune că bibliotecile noastre ar fi fost la fel de valoroase ca biblioteca abației din Lambach, celebră în lumea întregă. Tata nu citea nicio carte, mama se limita să răsfoiască din când în când vechi lucrări de științele naturii, ca să se

bucure de minunatele gravuri color care împodobesc cărțile. Surorile mele nu păseau niciodată în bibliotecă decât ca să le arate vizitatorilor care își exprimaseră dorința de a ne vedea bibliotecile. Fotografia pe care le-o făcusem părinților în gara Victoria îi înfățișează la vârsta când mai călătoreau și nu sufereau de nicio boală. Purtau impermeabile pe care tocmai și le cumpăraseră de la Burberry, iar de braț le atârnavă umbrele noi, cumpărate tot de la Burberry. Continentali tipici, se dădeau mai englezi decât englezii și de aceea făceau o impresie mai curând grotescă decât rafinată și distinsă, iar la vederea fotografiei avusesem de fiecare dată chef de râs, dar acum râsul îmi trecuse. Mama avea gâtul prea lung, neputând fi considerat frumos, iar în momentul când o fotografiasem, pe când urca în tren, și-l alungise cu câțiva centimetri în plus, dublând astfel efectul ridicol al fotografiei. Ținuta corpului tatei era mereu a unui om care nu-și poate ascunde conștiința încărcată față de toată lumea și de aceea se simte nefericit. În ziua în care l-am fotografiat purta pălăria ceva mai lăsată pe frunte ca de obicei, ceea ce îl făcea să pară în fotografie mult mai stângaci decât era în realitate. De ce am păstrat tocmai fotografia asta a părinților mei nu știu. Într-o zi o să descopăr eu motivul, mi-am zis. Am pus fotografia pe birou și am căutat-o pe cea făcută chiar acum doi ani, pe malul lacului Wolfgang, unde se vede fratele meu pe velierul lui pe care îl lasă tot anul la Sankt Wolfgang, într-un hangar al Fürstenbergilor. Bărbatul din fotografie e un om acrit, pe care l-a distrus izolarea alături de părinți. Îmbrăcămintea sport ascunde doar cu greu bolile ce-l luaseră cu totul în stăpânire. Zâmbetul lui e chinuit, cum se zice, iar fotografia nu i-o putea face decât fratele său, adică eu. Când i-am dat o copie a fotografiei, a rupt-o fără comentarii. Am pus fotografia care îl înfățișa pe fratele meu alături de cea în care părinții mei urcau la Londra în

trenul de Dover și le-am privit îndelung pe amândouă. I-ai iubit pe oamenii aceștia tot atât cât te-au iubit și ei pe tine, apoi i-ai urât din clipa în care te-au urât și ei pe tine. Firește, nu m-am gândit niciodată că le voi supraviețui, din contră, fusesem mereu de părere că într-o zi *eu* voi fi primul care o să moară. Situația survenită acum este aceea la care nu m-am gândit *niciodată*, mereu m-am gândit la toate celelalte posibile, niciodată la asta. Îmi închipuisem adesea și visasem adesea că am să mor, să-i las în urma mea, să-i las singuri fără mine, să-i eliberez prin moarte de prezența mea, dar niciodată că o să fiu lăsat de ei în urmă. Faptul că acum *ei* sunt cei morți, și nu *eu*, era pentru mine în clipa asta nu numai total neprevăzut, ci de-a dreptul *senzațional*. Elementul *senzațional*, ceea ce avea *senzațional* acest fapt elementar mă șoca, și nu faptul în sine că acum erau morți, morți pentru totdeauna. Părinții mei, care alcătuiau într-adevăr un cuplu întru totul neajutorat, deși pentru mine fusese dintotdeauna unul demonic, se chirciseră dintr-odată, peste noapte, în această poză grotescă și ridicolă, pe care o aveam acum pe birou și pe care o priveam cu cea mai mare insistență și impudoare. Ca și poza fratelui meu. Toată viața te-ai temut de oamenii ăștia ca de nimic altceva, m-am gândit, și ai făcut din teama asta cea mai mare monstruozitate a vieții tale, mi-am zis. De oamenii ăștia n-ai putut scăpa toată viața, deși ai încercat neconținut, toate încercările tale în această privință au eșuat în cele din urmă, te-ai dus la Viena, ca să scapi de ei, la Londra, ca să scapi de ei, la Paris, la Ankara, la Constantinopol, în fine, la Roma, în zadar. Au trebuit să moară într-un accident și să fie reduși la peticul ăsta ridicol de hârtie, numit fotografie, ca să nu-ți mai poată face rău. Mania persecuției a luat sfârșit, mi-am zis. Sunt morți. Ești liber. La vederea fotografiei care îl reprezenta pe fratele meu la Sankt Wolfgang pe velier, pentru prima oară mi-a

fost milă de el. Arăta acum, în fotografie, și mai comic decât când îl privisem mai înainte. Intransigența mea m-a speriat. Și părinții erau comici, în fotografia care îi înfățișa în gara Victoria. Acum, toți trei păreau, în fața mea, pe birou, și mai comici decât la examinarea de mai înainte, nu mai mari de zece centimetri, îmbrăcați la modă și cu ținuta grotescă a trupurilor ce indica o atitudine la fel de grotescă a spiritului. Fotografia înregistrează doar momentul grotesc și comic, m-am gândit, ea nu arată, vasăzică, persoana așa cum a fost toată viața, fotografia e o falsificare, o disimulare, perfidă și perversă, orice fotografie, indiferent de cine este făcută, indiferent pe cine reprezintă, este o ofensă absolută la adresa demnității umane, o monstruoasă falsificare a naturii, o infamă barbarie. Pe de altă parte, găseam ambele fotografii chiar neobișnuit de caracteristice pentru cei surprinși pe peliculă, pentru părinți, ca și pentru fratele meu. Iată-i, mi-am zis, sunt ca în realitate, iată-i cum erau în realitate. Aș fi putut să iau și să păstrez și alte fotografii de la Wolfsegg ale părinților și ale fratelui meu, le-am luat și le-am păstrat pe acestea pentru că ele îi reproduc exact pe părinți și pe fratele meu în momentul în care au fost făcute de mine fotografiile, așa cum erau în realitate părinții mei, așa cum era fratele meu în realitate. Nu aveam nici cea mai mică jenă constatând-o. Nu întâmplător nu distrusesem tocmai aceste fotografii, ba chiar le luasem la Roma și le păstrasem în biroul meu. Aici nu am părinți idealizați, mi-am zis, aici îi am pe părinții mei așa cum sunt, cum erau, m-am corectat. Îl am pe fratele meu așa cum era. Toți trei erau așa de sfioși, de obișnuiți, de comici. De altfel, n-aș fi suportat în biroul meu nicio falsificare a părinților și a fratelui. Numai imaginile reale, adevărate. Numai autenticul absolut, oricât ar fi de grotesc, poate chiar respingător. Și chiar aceste fotografii, a părinților și a fratelui meu, i le arătasem într-o zi lui

Gambetti, acum un an, îmi mai amintesc unde, în cafe-neaua din Piazza del Popolo. Privise fotografiile și nu făcuse niciun comentariu. Îmi amintesc doar că, după ce privise fotografiile, întrebuse: *părinții tăi sunt foarte bogați?* Iar eu îi răspunsesem: *da*. Mai știu că mă simțisem jenat mai ales după ce îi arătasem fotografiile. N-ar fi trebuit să-i arăți niciodată tocmai *aceste* fotografii, mi-am zis atunci. Fusese o prostie. Existau și există o sumedenie de fotografii care îi prezintă pe părinții mei *serioși*, cum se zice, însă nu corespund imaginii pe care mi-am făcut-o toată viața despre ei. Și cu fratele meu există asemenea fotografii serioase, dar și ele sunt false. Lui Gambetti nu i-aș fi arătat niciodată vreuna din aceste imagini false. De altfel, aproape nimic nu detest mai mult pe lume decât să arăt fotografii. Nu arăt niciuna și nu las să mi se arate vreuna. A fost o excepție că i-am arătat lui Gambetti fotografia părinților din gara Victoria. Ce-am urmărit prin asta? La rândul său, Gambetti nu-mi arătase niciodată fotografii. Firește, pe părinții și pe frații și surorile lui îi cunosc și n-ar fi avut niciun rost să-mi arate fotografii care îi înfățișează, de altfel, nu i-ar fi trecut deloc prin minte ideea asta. În fond, detest fotografiile și nici mie nu mi-a venit vreodată ideea să fac fotografii, cu excepția celor de la Londra, de la Sankt Wolfgang și de la Cannes, în viața mea n-am avut aparat de fotografiat. Îi disprețuiesc pe oamenii care sunt întruna gata să fotografieze și toată ziua umblă cu aparatul atârnat de gât. Neconținut sunt în căutarea unui subiect și fotografiază absolut orice, chiar și lucrul cel mai absurd. N-au altceva în minte decât să se arate întruna pe ei înșiși și întotdeauna în maniera cea mai dezagreabilă, de care, de altfel, nici nu sunt conștienți. Fixează în fotografiile lor o lume pervers deformată, care n-are nimic altceva în comun cu lumea reală decât această deformare perversă de care s-au făcut vinovați. Fotografiatul e o manie infamă

de care este cuprinsă încetul cu încetul întreaga omenire, pentru că e nu numai îndrăgostită de deformare și de perversitate, ci și înnebunită de ea și, într-adevăr, prin fotografiere, cu timpul ia lumea deformată și perversă drept singura autentică. Cei care fotografiază comit una din cele mai infame crime din câte pot fi comise, deoarece, în fotografiile lor, reduc natura într-o manieră grotesc-perversă. În fotografiile lor, oamenii apar ca niște marionete ridicole, schimonosite până la nerecunoaștere, chiar desfigurate, care se holbează înspăimântate la obiectivul infam, într-un mod idiot, respingător. A fotografia e o pasiune abjectă, de care sunt cuprinse toate continentele și toate straturile populației, o boală care a lovit întreaga omenire și de care nu va mai putea fi niciodată vindecată. Inventatorul artei fotografice este inventatorul artei celei mai potrivnice omului dintre toate. Lui îi datorăm deformarea definitivă a naturii și a omului care trăiește în ea, în caricatura perversă a uneia și a celuilalt. N-am văzut încă în nicio fotografie un om firesc, adică unul adevărat și real, după cum n-am văzut încă în nicio fotografie o natură adevărată și reală. Fotografia este cea mai mare nenorocire a secolului al douăzecilea. Niciodată n-am fost cuprins de un asemenea dezgust ca la privirea fotografiilor. Dar, mi-am zis acum, așa deformați cum sunt părinții și fratele meu în singurele fotografii făcute de mine cu aparatul fratelui meu, pe măsură ce le privesc, ele arată deopotrivă, dincolo de perversitate și deformare, și adevărul și realitatea celor așazis surprinși în fotografie, fiindcă pe mine nu mă preocupă fotografiile și nici pe cei reprezentați în ele așa cum îi înfățișează fotografia în deformarea grosolană și în perversitatea ei, ci cum îi văd eu. *Părinții mei în gara Victoria din Londra*, am scris pe spatele fotografiei. Pe cea de-a doua, care îl arată pe fratele meu la Sankt Wolfgang, *Fratele meu navigând la Sankt Wolfgang*.

Mi-am vârât mâna în sertar și am scos o fotografie reprezentându-le pe surorile mele Amalia și Caecilia pozând în fața vilei de la Cannes, pe care unchiul meu Georg, fratele tatei, și-a cumpărat-o din banii cu care fratele lui, după moartea bunicilor mei, l-a despăgubit, cum se zice, odată pentru totdeauna, și care i-a investit atât de abil în mai multe pachete de acțiuni în diferite regiuni din Franța, încât nu numai că a putut trăi foarte bine din ei, ci chiar și într-un anume lux convenabil. El a tras, m-am gândit acum, privind fotografia în care surorile mele își arătau chipurile mai mult ori mai puțin zeflemitoare, lozul cel mai bun, spre deosebire de fratele lui, tatăl meu. Unchiul Georg a murit acum patru ani, la fel de subit ca și fratele lui, tatăl meu, dar în urma unei crize cardiace care l-a surprins în parcul vilei sale, pe când tocmai dorea să-și inspecteze trandafirii, ce deveniseră în ultima parte a vieții sale unica lui pasiune. La treizeci și cinci de ani se despărțise de Wolfsegg și se mutase pe Coasta de Azur cu o mulțime de bani și o sumedenie de cărți. Iubea literatura franceză și marea și fusese cu totul prins de ambele preferințe. Mă gândesc deseori că moștenesc mai multe de la unchiul meu Georg, în tot cazul mai multe decât de la tata. Și eu am iubit toată viața literatura și cărțile și marea. Și eu am plecat de la Wolfsegg, chiar mai tânăr decât el. *Surorile mele Amalia și Caecilia în fața vilei unchiului Georg* am scris pe fotografie. Ultima dată fusesem la Cannes în o mie nouă sute șaptezeci și opt. Mă duceam să-l văd pe unchiul Georg cel puțin o dată pe an. Îmi priiseră mereu câteva zile împreună cu el la vila lui. Spre indignarea familiei noastre, a făcut din intendentul lui, care l-a servit întotdeauna cu devotament și pe care l-a numit mereu cu afecțiune *bunul meu Jean*, legatarul său universal. Unchiul meu Georg a fost de mai multe ori la Roma, orașul pe care, ca și mine, îl prefera tuturor orașelor din lume

și pe care îl prețuia cel mai mult. Gambetti și unchiul meu Georg s-au înțeles foarte bine, au petrecut multe seri în aer liber în Piazza del Popolo sau, când ploua, la Café Greco, conversând *despre tot felul de lucruri*, mai ales despre artă, despre pictură. Unchiul meu Georg era un pasionat colecționar de artă și, după câte știu, a cheltuit mare parte din dobânzile averii sale ca să achiziționeze tablouri și sculpturi de artiști contemporani. Cum avea gust și un instinct cu totul și cu totul desăvârșit în privința valorii operelor de artă pe care le alesese, în pasiunea lui de colecționar, în curând ajunsese ca pe lângă propria avere să mai aibă încă una, considerabilă, care putea fi ușor evaluată la milioane. Artiștii necunoscuți pe care îi încuraja deveniseră numai decît renumiți, după ce, mai mult ori mai puțin, îi descoperise și fiindcă le cumpărase operele, făcându-i în egală măsură cunoscuți. Unchiul meu Georg n-avea nicidecum de-a face cu *spiritul mercantil primitiv* al familiei mele, în fond detesta exploatarea naturii de la țară și disprețuia în totalitate tradițiile vechi de secole de la Wolfsegg, fie că era vorba de producția de carne și grăsime, de piele și de lemn și de cărbune, fie de vânătoare, pe care o detesta mai mult decît orice, însă cu care se îndeletniciseră, ca fiind prima din toate pasiunile posibile, fratele lui, tata, și nepotul lui, adică fratele meu. Detesta în modul *cel mai* profund vânătoarea, dintre toate pasiunile detestabile. În timp ce părinții lui, bunicii mei, se dedicaseră vânătorii, ca și tata, fratele său, unchiul meu Georg, refuzase mereu să meargă la vânătoare. Nu mânca niciun fel de vânat, ca și mine, pe când restul familiei era la vânătoare, el se închidea într-o bibliotecă pentru a se sustrage, prin lectură intensă, exceselor cinegetice ale familiei, *pe când ei împușcau cerbi, eu stăteam în bibliotecă, baricadat îndărătul obloanelor lăsate, ca să nu fiu nevoit să aud împușcăturile*, spunea el, și citeam Dostoievski.

Unchiul meu Georg iubea literatura rusă, ca și mine, mai ales pe Dostoievski și pe Lermontov, și a spus adesea lucruri foarte inteligente despre acești scriitori ruși, i-a analizat de mai multe ori pe cei doi revoluționari Kropotkin și Bakunin, pe care îi socotea cei mai mari din așazisa literatură memorialistică, și el e cel care m-a inițiat în literatura rusă, ca un cunoscător perfect specializat în literatura rusă, căruia rusa îi era la fel de familiară ca și franceza și căruia eu însumi îi datorez dragostea mea pentru literatura rusă, mai târziu și pentru cea franceză. După cum îi datorez, de altfel, unchiului meu Georg mare parte din zestrea mea spirituală. El, unchiul meu Georg, îmi deschisese ochii foarte devreme asupra lumii, atrăgându-mi atenția că mai există și altceva în afară de Wolfsegg și în afară de Austria, ceva cu mult mai mareț, mai extraordinar, și că lumea nu se compune doar dintr-o singură familie, cum se crede de obicei, ci din milioane de familii, nu doar dintr-un singur loc, ci din milioane de locuri, și nu doar dintr-o singură seminție, ci din multe sute și mii de seminții, și nu doar dintr-un singur ținut, ci din sute și mii de ținuturi, care, toate și fiecare în parte, sunt cele mai frumoase și cele mai importante. Omenirea în ansamblu e infinită, cu toate frumusețile și posibilitățile ei, spunea unchiul meu Georg. Doar cel opac își închipuie că lumea sfârșește unde sfârșește el. Unchiul meu Georg nu m-a inițiat doar în literatură, descriindu-mi-o ca pe *un paradis fără sfârșit*, ci m-a inițiat și în universul muzicii și mi-a deschis ochii asupra tuturor artelor. Numai atunci când avem o percepție exactă a artei, avem și o percepție exactă a naturii, spunea el. Numai atunci când *folosim corect percepția despre artă și, în consecință, ne bucurăm de ea*, ne putem folosi și bucura cum se cuvine de natură. Cei mai mulți oameni nu ajung niciodată la o percepție despre artă, nici măcar la cea mai simplă,

și, în consecință, nu înțeleg niciodată natura. Contemplarea ideală a naturii presupune o percepere ideală a artei, spunea el. Cei care pretind că văd natura, dar nu au nicio percepție a artei, privesc natura doar superficial, niciodată în mod ideal, adică în toată grandoarea ei infinită. Omul de spirit are mai întâi șansa de a-și însuși, prin intermediul naturii, o percepție ideală despre artă, ca să ajungă apoi la o manieră ideală de contemplare a naturii, trecând prin această percepere ideală a artei. În călătoriile noastre prin Italia, unchiul meu Georg nu alerga cu mine, ca tata, de la o coloană la alta, de la un monument la altul, de la o biserică la alta, de la un Michelangelo la altul, niciodată nu m-a condus la vreo operă de artă. Poate tocmai de aceea îi datorez unchiului meu Georg înțelegerea artei, pentru că nu m-a împins, ca părinții mei, de la o operă de artă celebră la alta, ci m-a lăsat mereu în liniște cu toate operele de artă, n-a făcut niciodată altceva decât să-mi atragă atenția asupra faptului că ele există și să-mi spună unde se află, și nu cum au procedat părinții cu mine, bătându-mă mereu la cap în legătură cu o coloană sau un zid roman ori grec. Prin faptul că, exceptându-l pe unchiul meu Georg, ai mei mi-au bătut la cap încă din copilărie în privința așa-numitelor antichități vestite în lume, cu o lipsă de tact grosolană, ce le era proprie, mi-au insensibilizat complet mintea pentru orice formă de artă, în consecință nu m-au apropiat deloc de ea, ci, dimpotrivă, m-au dezgustat. Îmi trebuiseră mulți ani ca să pun ordine în mintea mea opacizată, fiindcă mi-o împuiaseră cu sute și mii de opere de artă. Dacă din copilărie părinții mei s-ar fi reținut să nu-mi împuie mintea, fără discernământ, până la saturație completă, sub influența unchiului meu Georg, m-am gândit, aș fi beneficiat de un mare avantaj. Pe scurt, a trebuit să fiu aproape cu totul distrus de părinții mei, ca apoi, pe când aveam peste douăzeci

de ani, și, pe cât se părea, eram pierdut fără speranță, să fiu vindecat de unchiul meu Georg. Cu prudență și precauție. Când am înțeles ce însemna unchiul meu Georg pentru mine și devenirea mea și pentru întreaga mea evoluție, era aproape prea târziu ca să mă tratez. Totuși, depindea de voința mea ca să mă sustrag nenorocirii de la Wolfsegg, adică nenorocirii provocate mie de către părinți, precum și de clarviziunea unchiului meu Georg, căruia, la urma urmei, îi datorrez salvarea. De a nu fi dus, ca adult, o existență ca ai mei, cu excepția unchiului meu Georg, ci o existență contrară, ca unchiul meu Georg. Toată viața lor l-au detestat pe unchiul meu Georg, în ultimele decenii nu s-au mai ascuns deloc, cu vremea l-au tratat exact ca pe mine, l-au desconsiderat ca pe mine. Dar el nu depindea de considerația lor. Într-o zi se urcase în tren, după ce își pusese ordine în finanțe, și se oprise la Nisa. Acolo mai întâi dormise pe săturate vreo câteva săptămâni, apoi, cum a spus mereu, revigorat, căutase un loc prielnic pentru el. Locul avea să fie situat pe malul mării, într-o grădină mare, în aerul cel mai pur, dar, pe de altă parte, cel mai potrivit pentru circulație. Cei de la Wolfsegg primiseră cu acreală primele lui ilustrate. Îl vedeau pe unchiul Georg tolănit la soare, plimbându-se pe țărnel mării în tot soiul de costume de in, desigur croite pe măsură, la Paris, iar în visele lor care, firește, deveniseră coșmaruri, cel pe care îl trataseră ca pe un *pungaș fără căpătâi* intra întotdeauna pe ușile mari ale băncilor din localitățile nobile de pe Coasta de Azur ca să-și ridice dobânzile averii ce sporea de la sine, pe zi ce trecea. Erau prea proști ca să creadă doar în existența spirituală. Unchiul meu Georg ducea o existență spirituală, cum dovedesc cele câteva sute de carnete cu însemnări scrise de el. Mărginirea central-europeanului care, cum s-a spus, trăiește ca să muncească, în loc să muncească pentru a trăi, neavând

de altfel nicio importanță ce se înțelege prin muncă, îl călcase de timpuriu pe nervi pe unchiul meu Georg și trăsesse concluzii din reflecțiile sale. Nu era treaba lui să bată pasul pe loc. Omul trebuie să-și aerisească mintea, spunea el, adică să-și lase mereu, și anume zilnic, mintea pătrunsă de lume. La Wolfsegg nu-și aerisiseră mintea niciodată și, în consecință, nici nu le fusese pătrunsă de lume. Țepeni și stângaci stăteau pe moșia lor, de parcă de asta fuseseră făcuți, în niciun alt scop, decât să vegheze ca patrimoniul să sporească din ce în ce mai mult, ca un cocoloș gigantic de proprietăți, și mai ales să nu se desfacă în bucăți. Cu timpul, își însușiseră treptat cu toții, fără chiar să bage de seamă, înțepeneala și soliditatea și duritatea absolută a acestui cocoloș de proprietăți. Se făcuseră una cu acest cocoloș de proprietăți, într-un mod înspăimântător și grețos, și nu-și mai dădeau seama. Dar unchiul meu Georg își dădea seama. Nu dorea deloc să aibă de-a face cu acest cocoloș de proprietăți. N-aștepta decât momentul potrivit, fără îndoială chiar momentul ideal, ca să se rupă de cocoloșul de proprietăți de la Wolfsegg. Din câte știu, îi propuseseră să nu-și retragă moștenirea de la Wolfsegg, ci să se fi mulțumit cu o rentă cvasi-asigurată. Clarviziunea îl protejase pe unchiul meu de o asemenea prostie. Oameni ca ai mei sunt cei mai lipsiți de scrupule mai ales față de membrii familiei lor, dacă li se ivește prilejul. La urma urmei, nu se dau înapoi de la nicio infamie. La adăpostul sentimentelor creștine și al generozității și al sociabilității lor, nu erau decât niște indivizi rapaci și care călcau pe cadavre, cum se zice. De la început, unchiul meu Georg nu s-a potrivit cu planurile lor. De fapt, se temeau de el, fiindcă își dăduse repede seama cu cine are de-a face. Îi surprinsese din copilărie comițând orori și, întotdeauna, curajos, le atrăsese atenția asupra ororilor, le reproșase cu îndrăzneală ororile, fusese, cum se

zice, *copilul cel mai de temut* de la Wolfsegg. Clarvăzător de la început, părea să-și fi făcut de timpuriu o pasiune din a-i demasca pe ai săi. De mic copil îi pândise și îi confruntase cu infamiile lor. Niciun copil de la Wolfsegg n-a pus atâtea întrebări, n-a pretins atâtea răspunsuri. Cât despre mine, ai mei mi-au aruncat mereu în față că voi ajunge ca unchiul meu Georg. De parcă ar fi fost vorba de omul cel mai monstruos din toți, îmi spuneau tot timpul: *ai să ajungi ca unchiul tău Georg*. Dar nu folosea la nimic faptul că mă preveneau în privința unchiului meu Georg, căci de la început nu iubisem pe nimeni altul mai mult decât pe unchiul Georg. Unchiul tău Georg e un monstru! au spus adesea. Unchiul tău Georg e un parazit! Unchiul tău Georg e o rușine pentru noi! Unchiul tău Georg e un criminal! Lista epitetelor de groază pe care o aveau pregătită permanent pentru unchiul meu Georg nu avusese niciodată asupra mea efectul scontat de ei. O dată la doi ani venea de la Cannes să ne viziteze pentru câteva zile, rar pentru câteva săptămâni, și atunci eram omul cel mai fericit din lume. Când unchiul Georg se afla la Wolfsegg, era perioada mea cea mai bună. Deodată, Wolfsegg-ul devenea cu totul altul. Wolfsegg-ul lua atunci un aer de oraș mare. Brusc, erau aerisite bibliotecile, cărțile plimbate de colo-colo, muzica umplea încăperile care de obicei nu erau decât niște cavouri reci, întunecoase, cu desăvârșire tăcute. Pe neașteptate, camerele, pe care în genere le găseai dezagreabile, deveneau plăcute, intime. Vocile care de obicei se auzeau la Wolfsegg doar pe ton răstit sau înăbușit, sunau deodată cu totul firesc. Era voie să se râdă, iar în conversație să se discute cu o intensitate normală, nu numai când era vorba să se dea ordine personalului. De ce vorbiți mereu doar în franțuzește în prezența personalului? îi întreba iritat unchiul meu Georg pe părinți, e ridicol. La astfel de remarci din partea lui, eram

omul cel mai fericit. De ce nu deschideți ferestrele pe vremea asta superbă? întreba el. De obicei, iar în ultimii ani într-un mod de-a dreptul deprimant, la masă se vorbea numai despre porci și vite, despre care cu lemne și despre prețurile mai avantajoase sau mai puțin avantajoase de la depozite, și dintr-odată picau în conversație nume ca Tolstoi sau Paris sau New York sau Napoleon sau Alfons al XIII-lea sau Menenghini, Callas, Voltaire, Rousseau, Pascal, Diderot. Nu-mi văd nici măcar mâncarea din farfurie, spusese unchiul meu Georg fără nicio jenă, iar mama țâșnise de la masă și deschisese obloanele. Ar trebui să deschizi și mai larg obloanele, a spus unchiul meu Georg, ca să-mi văd mai bine supa. Cum puteți oare trăi tot timpul în semiîntinericul ăsta? întrebă el. Trăiți chiar ca într-un muzeu, spuse el. Totul arată de parcă n-a mai fost folosit de ani de zile. La ce bun țineți veselă splendidă în dulapuri, dacă nu mâncați în ea? Argintăria voastră prețioasă? Îl admiram pe unchiul Georg. Cu el n-avea cum să te apuce niciun fel de plictis. Nu era, ca alții, rigid și stângaci la masă, se adresa tot timpul unuia din noi, ca să-l întrebe sau să-i spună ceva sau să-i facă vreun compliment. Ar trebui să porți mai mult albastru, îi spunea mamei, griul nu-ți șade bine. Arăți de parcă ai fi în doliu. Au trecut de-acum cincisprezece ani de când a murit tata. Tu, îi spunea tatălui meu, arăți de parcă ai fi propriul tău *slujbaş*. La care n-aveam cum să nu izbucnesc în hohote de râs. Când se aducea mâncarea, ceea ce la noi se petrecea într-o liniște aproape deplină, glumea cu servitoarele care o aduceau, iar mama suporta asta cu greu. N-o să mai dureze mult, spuse el, nesinchisindu-se de fetele care aduceau felurile, până când nu s-o mai găsi nimeni aici ca să vă servească. Atunci o să înviați brusc. Există în aer ceva revoluționar, zise el. Am un soi de fler care îmi spune că o să se întâmple ceva care o să vă trezească. La asemenea observații, tata scutura

din cap, iar mama îl privea în față fix pe unchiul meu, de parcă n-avea niciun scrupul să-și arate aversiunea. În țările mediteraneene, spuse unchiul meu Georg, totul e complet diferit. Nu explica mai mult. Când eu, pe atunci pe la șaptesprezece ori optsprezece ani, am vrut să știu ce anume e altfel în țările mediteraneene, decât la noi, în Europa Centrală, el a spus că o să mă lămurească într-o zi, când le voi vizita. În țările mediteraneene viața e de o sută de ori mai prețioasă ca aici, spuse el. Eram, desigur, curios să aflu de ce. Cei din Europa Centrală se poartă ca niște marionete, nu ca niște oameni, la ei totul e crispat, spuse unchiul meu Georg. Nu se mișcă niciodată firesc, la ei totul e rigid și, la urma urmei, ridicol. Și insuportabil. Ca și limba lor, care este cea mai insuportabilă. Mă entuziasmasem când spusese *țările mediteraneene*. E un șoc, spuse el, să mă întorc aici. Nu-l deranja câtuși de puțin că-i tăiasse auditoriului apetitul cu observațiile lui. Și ce bucătărie execrabilă! izbucni el. În Germania și în Austria, ca și în așazisa Elveție germană, nici nu există hrană, ci crăpelniță! Bucătăria austriacă, atât de lăudată, nu-i decât o sfidare. O siluire a stomacului și a întregului trup. La Cannes mi-au trebuit săptămâni ca să mă întremez după bucătăria austriacă. Și ce înseamnă o țară fără ieșire la mare! exclamă el, fără să-și continue ideea. Când lua o înghițitură de vin, strâmba din nas. Din câte îmi dădeam seama, avea ceva de reproșat și apelor minerale austriece, care sunt de obicei considerate foarte bune, dar nu făcu niciun comentariu. Cum credeam pe atunci, se plictisea de moarte la Wolfsegg, fiindcă plăcerea lui cea mare dintotdeauna, și anume, conversația incitantă, nu se produsese deloc acolo. Uneori se străduia, cel puțin în primele zile ale șederii sale, aruncând la masă, de pildă, mai mult ori mai puțin direct, cuvântul Goethe, dar ei nu se prindeau. Cu atât mai puțin la cuvinte precum Voltaire, Pascal, Sartre. Cum nu-l

puteau urmări, și o simțeau neconținut, se mulțumeau cu aversiunea față de el, care creștea zi de zi, iar în cele din urmă, spre sfârșitul șederii sale, se transforma întotdeauna în ură fățișă. Îi dădeau întruna de înțeles că ei munceau din greu, pe când el făcuse din trândăvia absolută și din speculația asupra trândăviei conținutul zilelor sale și, pe cât se părea, al idealului său de viață. Știi, mi-a spus într-o zi, vin la Wolfsegg nu de dragul familiei, ci de dragul zidurilor și al peisajului care îmi reamintesc de copilărie. Și de dragul tău, spuse după o pauză. În testamentul lui stipulase că nu dorea să fie îngropat, cum au crezut ai săi și ai mei, la Wolfsegg, ci la Cannes. Dorea să fie îngropat pe țărmul mării. Gătiți mai mult ori mai puțin pompos și, în consecință, cu totul provinciali, alergaseră la Cannes, la înmormântarea lui, în așteptarea unei averi colosale, și, cum am arătat, după cum a repetat mama întruna, ca să ia cunoștință și să ducă acasă cu ei *cea mai mare deziluzie din viața lor*. Bunul Jean, fiul unei familii de pescari săraci din Marsilia, moștenise nu mai puțin de douăzeci și patru de milioane de șilingi în acțiuni și cel puțin dublu din bunurile reale ale averii. Unchiul meu Georg lăsase prin testament colecția de artă muzeelor din Cannes și Nisa. Pe piatra de mormânt pe care i-o comandase bunul Jean se afla doar numele său și câteva cuvinte: *cel care, la momentul potrivit, i-a lăsat în urma lui pe barbari*. Jean s-a conformat cu strictete indicațiilor unchiului meu Georg. Când părinții mei, în drum spre Spania, s-au dus la mormântul lui acum un an, s-au enervat atât de mult, se pare, încât mama a jurat apoi că nu va mai merge niciodată la mormântul unchiului Georg, epitaful lui i se păruse o ocară enormă, iar după întoarcerea la Wolfsegg se vorbise neconținut numai despre crima cumnatului ei, unchiul meu Georg. Cu unchiul Georg am făcut cele mai lungi și mai interesante plimbări în împrejurimile Wolfsegg-ului, cu el

am mers pe jos până la Ried, în regiunea Inn într-un sens și până la Gmunden în direcția cealaltă. Întotdeauna avusese timp pentru mine. Dacă știu că pe lume mai există și altceva decât vaci, servitori și zile legale de sărbătoare, respectate cu strictețe, lui i-o datorez. Lui îi datorez faptul că am învățat nu numai să citesc și să scriu, ci și să gândesc și să fantalez. E meritul lui că deși prețuiesc mult banii, nu-i consider deasupra a toate și că nu privesc omenirea, cu excepția Wolfsegg-ului, doar ca pe un rău necesar, ca ai mei de-a lungul vieții lor, ci ca pe un impuls care mă face să mă confrunt toată viața cu omenirea precum cu una din cele mai mari și mai captivante monstruoziități. Unchiul meu Georg m-a făcut să înțeleg muzica și literatura și să mă apropii de compozitori și de scriitori ca de niște oameni vii, nu ca de niște statui de ghips pe care să le ștergi de praf de trei sau patru ori pe an. Lui îi datorez faptul că am deschis cărțile care păreau zăvorâte pe vecie în bibliotecile noastre și că am început să le citesc și nu am renunțat nici până astăzi la lectura lor, că am învățat, în fine, să filosofez. Unchiului meu Georg îi datorez faptul că nu am devenit până la urmă doar un ins implicat mecanic în moara economică de făcut bani de la Wolfsegg, ci un om care se poate socoti liber. Că nu m-am dus numai în stupidele așazise călătorii de inițiere, cum obișnuiseră părinții mei și cum am călătorit și eu în primii ani împreună cu părinții mei în Italia și în Germania, de pildă, în Olanda și în Spania, ci mi-am însușit știința de a călători ca pe una din cele mai mari plăceri pe care lumea le are de oferit și de a mă fi bucurat de ea până azi. Datorită unchiului meu Georg n-am cunoscut orașe moarte, ci foarte vii, n-am văzut populații moarte, ci vii, n-am citit scriitori și poeți morți, ci vii, n-am ascultat muzică moartă, ci vie, n-am văzut tablouri moarte, ci vii. El, nimeni altul, nu mi-a lipit marile nume ale istoriei ca pe niște fade

abțibilduri ale unei istorii la fel de fade pe pereții interiori ai creierului, ci mi le-a prezentat întotdeauna ca pe oameni vii pe o scenă vie. Pe când părinții mei mi-au prezentat zilnic lumea ca fiind cu totul plictisitoare, paralizându-mi creierul încetul cu încetul, o lume în care, în fond, nu merită să trăiești, unchiul meu Georg, dimpotrivă, mi-a prezentat aceeași lume, întruna și tot timpul, ca pe una foarte interesantă. Astfel, încă de mic copil, am avut de ales între două lumi, a părinților, pe care o simțeam totdeauna ca neinteresantă și nicidecum altfel decât obositoare, și a unchiului meu Georg, ce părea să se compună doar din aventuri extraordinare, în care niciodată nu te puteai plictisi și unde aveai într-adevăr chef să trăiești veșnic, în care era de la sine înțeles să te gândești că n-o să se sfârșească niciodată, ceea ce avea automat drept consecință faptul că doream să trăiesc veșnic în ea, adică de-a pururi. Simplificând, părinții mei acceptaseră mereu orice, unchiul meu Georg nu acceptase niciodată nimic. De la naștere, părinții mei trăiseră totdeauna numai după legile prescrise de înaintașii lor și nu le venise nicidecum ideea de a-și face într-o zi legi noi, proprii, și de a trăi după noile lor legi proprii, unchiul meu Georg trăise numai după propriile sale legi, făcute de el. Iar legile create de el le anula în orice clipă. Părinții mei urmaseră mereu calea ce le fusese trasată și nu le dăduse nicidecum prin minte, măcar o clipă, s-o părăsească, unchiul meu Georg doar calea lui proprie. Ca să mai dau încă un exemplu despre contrastul în care se aflau față de unchiul meu Georg, părinții mei detestau așa-zisa trândăvie, fiindcă nu-și puteau închipui că un om de spirit nu cunoaște deloc trândăvia, nu și-o poate deloc permite, că un om de spirit trăiește într-o tensiune extremă și cu cel mai mare interes tocmai când se lasă în voia așa-zisei trândăvii, pentru că ei nu știau deloc ce să facă efectiv cu trândăvia lor, pentru

că, în trândăvia lor, nu se petrecea într-adevăr nimic, pentru că, într-adevăr și în realitate, ei nu erau în stare să gândească, necum să ajungă la un proces spiritual. Pentru un om de spirit, așa-zisa trândăvie nu-i deloc posibilă. La drept vorbind, trândăvia lor era o trândăvie reală, căci în ei nu se petrecea nimic când nu făceau nimic. Însă, dimpotrivă, omul de spirit este cel mai activ atunci când aparent nu face nimic. Dar adevăraților trântori, cum erau părinții mei, și ai mei în general, nu le poți explica asta. Pe de altă parte, aveau totuși o bănuială despre genul de trândăvie a unchiului meu Georg, tocmai fiindcă aveau o bănuială îl urau, pentru că bănuiau că trândăvia lui era diferită, ba chiar cu totul opusă trândăviei lor, nu numai că putea deveni periculoasă, ci fusese mereu periculoasă. Într-adevăr, trândavul, ca om de spirit, reprezintă, în ochii celor care înțeleg prin a nu face nimic chiar a nu face efectiv nimic, cea mai mare primejdie și, în consecință, omul cel mai periculos, fiindcă, în timp ce nu face nimic, nici nu se petrece nimic înlăuntrul lui. Îl urăsc pentru că, prin firea lor, nu-l pot disprețui. De la patru ani, unchiul meu Georg se dusesese singur la Haag, o localitate la nouă kilometri depărtare, ca să le explice unor oameni străini că era de la Wolfsegg, dar n-avea de gând să se întoarcă la Wolfsegg. Cei din Haag, speriați de copilul acesta ciudat, lucru de înțeles, îl aduseseră înapoi la Wolfsegg, la părinți, pe micul Georg, copilul cel mai recalitrant din câți se pot imagina. Mai toată vremea, părinții lui și alte persoane care îl supravegheau trebuiseră, mai mult ori mai puțin, să-l țină legat ca pe un cățel, ca să-l împiedice s-o șteargă. Din fragedă copilărie, luase hotărârea să nu rămână la Wolfsegg decât atât cât era absolut necesar. Bineînțeles, așteptam clipa, mi-a spus odată la Cannes, în care puteam într-adevăr să mă eliberez de Wolfsegg fără tensiuni, adică odată cu toate mijloacele necesare libertății

totale. Desigur, Wolfsegg-ul în sine e un loc minunat, însă din cauza alor noștri mi-a devenit urât. Fratele meu, tatăl tău, a spus el odată, e un caracter slab. Într-adevăr, e un om drăguț, dar nu mai e de suportat. Iar mama ta, cumnata mea, e o persoană rapace, care s-a măritat cu tatăl tău numai din interes. Nu se știe într-adevăr de unde vine. Că odată era drăguță, cum se zice, azi nu se mai vede deloc. În fond, tatăl tău nu-i lacom de bani. Ea, mama ta, a trezit în el lăcomia primitivă pentru bani. Dar eu nu m-am înțeles cu tatăl tău încă înainte ca el s-o cunoască pe maică-ta, eram într-un totu opuși. Desigur, și azi el e un om blajin, dar, să nu te superi pe mine, e un prost. Maică-ta îl domină perfect. În plus, era un elev mai bun decât mine. Tot ce făcea era excelent. Dădea lucrările cele mai bune. El era cel iubit, nu eu. Întotdeauna avea notele cele mai bune. Dar dacă purtam haine la fel, eu arătam mereu mai elegant decât el. Nu știu de ce. Îți spun însă că pe tatăl tău, fratele meu, l-am iubit, în fond, totdeauna, a spus unchiul Georg. Într-adevăr, ultima dată când fusese la Roma vorbise numai despre faptul că îl iubise pe fratele său ca pe nimeni altul pe lume, că l-ar iubi încă, dacă nu s-ar fi ivit femeia asta, mama ta, a spus el. Femeile se ivesc pe neașteptate și îl abat pe bărbatul cu care se căsătoresc în cele din urmă chiar împotriva voinței lui de la calitățile lui bune, ba chiar de la caracterul lui bun, nenorocindu-l ori cel puțin făcând din el o marionetă. Maică-ta a făcut din tatăl tău o marionetă. Doamne, a izbucnit unchiul meu Georg, cum ar fi evoluat tatăl tău, dacă ar fi dat peste altă femeie! Nu cunosc niciun om mai neînțezat artistic decât maică-ta, a spus el. Merge la operă, dar nu pricepe absolut nimic din muzică. Privește un tablou, dar nu pricepe nimic din pictură. Minte, pretinzând că citește cărți, dar nu citește niciuna. Cu toate acestea, la masă turuie și sporovăie întruna, spuse el, coborând conversația

cu neroziile ei. Pe deasupra, ar trebui să știe cum să faci să se înmulțească banii de la sine, nu în modul ăsta stupid, maladiiv, pe care îl practică ea și pe care și l-a însușit și tatăl tău. Unchiul Georg făcea astfel aluzie la propria lui artă de a face bani și de a-i înmulți continuu. Abia de-ți vine să crezi că tatăl tău și cu mine provenim din unul și același neam, spunea el adesea. Am avut mereu multe idei, spunea el, tatăl tău n-a avut nicidecum vreo idee. Am călătorit din plăcere și pasiune, tatăl tău n-a simțit nici cea mai mică nevoie să călătorească, mereu a călătorit fiindcă așa se cuvenea, după planuri stupide alcătuite de alții, numai indivizi respingători care își ziceau întotdeauna cunoscători de artă. Trebuie să mergi la Roma și să vizitezi Capela Sixtină, i-au spus, iar el s-a urcat în tren și s-a dus la Roma și a intrat în Capela Sixtină. Trebuie să vezi tabloul lui Giorgione care se află la Accademia și se numește *La tempesta*, i-au spus, iar el s-a suit în tren și s-a dus la Veneția și a privit tabloul lui Giorgione care se numește *La tempesta*. Trebuie să mergi la Verona și să vezi mormântul lui Romeo și al Julietei, i-au spus, iar el a mers acolo și l-a văzut. Trebuie neapărat să vezi Acropole, i-au spus, iar el s-a dus la Atena și a văzut Acropole. Trebuie să-l vezi pe Rembrandt, i-au spus, trebuie să-l vezi pe Vermeer, trebuie să vezi Catedrala din Strasbourg și Catedrala din Metz. A fost peste tot și a văzut ce i-au recomandat ei, așa-zișii cunoscători de artă. Și ce oameni îngrozitori erau totdeauna cei care îi recomandaseră toate astea, a spus unchiul Georg, capete mic-burgheze îngrozitoare cu titlu de profesor, care se insinuaseră pe lângă el ca să petreacă gratis câteva zile în frumosul nostru Wolfsegg. Acești indivizi îngrozitori din Viena, pe care i-a invitat mereu, profesori de la Universitate, istorici de artă et cetera, deoarece crezuse că erau oameni de cultură, indivizii aceia execrabili de la Salzburg și Linz care la sfârșit de

săptămână infestaseră Wolfsegg-ul cu miasma lor, așa-ziși filosofi, savanți, avocați, care se folosiseră cu toții de el. Se înființaseră la noi cu toată liota și se ghiftuiseră în weekend, iar la masă își debitaseră neroziile lor pseudoștiințifice. Și apoi, medicii aceia grețoși pe care el îi pune să vină de la Vöcklabruck sau de la Wels. Care n-au făcut decât să-l ruineze din punct de vedere intelectual. Tatăl tău avusese mereu părerea greșită că titlurile academice pompoase ar fi întrucâtva garanția unei capacități intelectuale remarcabile. În privința asta mereu s-a înșelat. De-a lungul vieții, eu am detestat toate titlurile, ca și pe cei care le poartă. Îmi sunt așa de dezagreabili, ca nimic altceva. Când aud: profesor la Universitate!, mi se face rău. Un asemenea titlu este de cele mai multe ori chiar dovada unui astfel de imbecil peste măsură. Cu cât mai impresionant pare un astfel de titlu, cu atât mai mare imbecil e cel care îl poartă. Iar pe deasupra, nevasta lui, mama ta! Ea vine exact de acolo unde spiritul a fost mereu călcat în picioare. Iar în deceniile de când este măritată cu tatăl tău și-a perfecționat mult arta. Însă tatăl tău n-a fost nicidecum un om care să gândească de unul singur, n-a fost deloc înzestrat cu asemenea posibilități. I-a admirat mereu pe alții, despre care credea că gândesc, și i-a lăsat pe ei să gândească în locul lui. Desigur, întotdeauna a căutat comoditatea. Dar comoditatea n-a trecut pe lângă el fără să lase urme. El n-a evoluat. Îmi pare rău, a spus unchiul meu Georg, dar tatăl tău e un om tare prost. Și chiar de un asemenea om tare prost avea nevoie maică-ta, care a fost totdeauna vicleană. Privind astfel lucrurile, părinții tăi au alcătuit mereu un cuplu ideal, a spus el. Îl aud și acum foarte clar, ședeam afară în Piazza del Popolo, spre seară unchiul Georg devenise mai guraliv ca niciodată, deoarece, cu totul împotriva obișnuinței sale, băuse după-amiază mai multe pahare cu vin alb. Tocmai pentru că l-am iubit

mereu și îl mai iubesc și astăzi pe tatăl tău, fratele meu, îmi îngădui să vorbesc așa despre el, a spus unchiul Georg, o știi doar. Mereu îi dorisem tatălui tău altă femeie decât maică-ta, dar la urma urmei, spuse el deodată, privindu-mă consternat, totuși e mama ta. Poate a fost o greșeală, spuse el, că ai venit la mine. Poate ai fi mai fericit fără mine, cine știe. La asta răspusesem *nu*. Locuia în Hôtel de la Ville, hotelul lui preferat din Piazza di Spagna, la baza scării, de unde avea doar câțiva pași până la Café Greco. Cel puțin o dată pe an venea la Roma, când Cannes-ul mă calcă pe nervi, spunea el de fiecare dată. O dată pe an Cannes-ul îl călca pe nervi. Parisul nu-mi place, spunea adesea, Roma întotdeauna. Și fiindcă știu că tu ești la Roma. Într-un oraș pe care-l iubești există și un om pe care-l iubești, spunea el. Păcat că Roma a devenit așa de zgomotoasă. Dar toate orașele au devenit zgomotoase. Deși unchiul Georg nu apărea în fotografia care le înfățișa pe surorile mele Amalia și Caecilia în fața vilei sale, tot timpul cât am privit fotografia nu mă gândisem, mai mult ori mai puțin, decât la el. Mă preocupase. Datorită lui încercasem să mă sustrag telegramei de la Wolfsegg, căreia nu-i putusem încă evalua întreaga grozăvie. Părinții morți, morți definitiv, fratele meu Johannes, mort. Încă nu eram în stare să înfrunt acest fapt și consecințele sale. L-am amânat. În aceste ceasuri, unchiul meu Georg mi-ar fi fost cel mai bun sprijin. Dar nu aveam niciunul. Nu-mi permiteam să mă gândesc la ce mă aștepta acum. Am pus pe birou cele trei fotografii una peste alta în așa fel încât, deși el nu apărea, fiindcă fotografia le înfățișa la Cannes doar pe cele două surori ale mele, unchiul meu Georg să se afle deasupra și, în consecință, deasupra părinților mei, așadar primul în ordine, iar dedesubtul părinților mei pe fratele meu Johannes. Dintr-o lovitură, toți erau acum morți. Ce i-a legat între ei și pe ei cu mine?

M-am întrebat. În Hôtel de la Ville, unde locuia bineînțeles într-una din cele mai bune și mai frumoase camere, unchiul mi-a spus într-o zi că ar trebui să-și iubească familia, deși este silit s-o urască. Exact cu aceste cuvinte caracterizase relația lui cu ai săi și ai mei. Pe fratele lui, tatăl meu, îl iubea și îl disprețuia în același timp. Pe cumnata lui, mama mea, o ura în calitate de cumnată, dar o respecta ca pe mama mea și a fratelui meu Johannes. Vor ajunge la adânci bătrâneți, a spus odată, oameniiăștia vor ajunge la adânci bătrâneți, în zecile de ani stupiditatea îi înfășoară într-o platoșă protectoare, ei nu cad dintr-odată, ca unii din noi. Se înșelase. Au boli pe viață, care le-o prelungesc, în loc să le-o scurteze, oricât de supărătoare ar fi, dar nu boli mortale care să apară pe neașteptate și să-l omoare pe om. Interesele nu-i istovesc, patimile nu-i fac să înnebunească, fiindcă nu le au. Calmul, și în cele din urmă indiferența le reglează zilnic digestia, încât pot conta pe o vârstă înaintată. În fond, nimic nu-i atrage pe lume și nimic pe lume nu-i respinge. Și mai ales nu merg cu nimic așa de departe încât să-i extenueze câtuși de puțin. În clipa în care și-au dat seama că eram printre ei un element supărător, a spus unchiul meu Georg, m-au exclus din comunitatea lor, mai întâi în secret, apoi pe față. În fond, până la urmă ar fi plătit oricât, chiar și prețul cel mai ridicat, numai să scape de mine. Cu totul firesc, preluasem la Wolfsegg o funcție pe care ei n-o puteau accepta, eu eram cel care le arăta neconținut greșelile, căruia nu-i scăpa niciuna din slăbiciunile lor de caracter, care, cu orice prilej, le dezvăluia slăbiciunile. Ce uimiți au fost în ziua în care le-am atras atenția că nu mai deschiseseră bibliotecile noastre de o jumătate de an și că ceream acces la bibliotecă. Când spuneam *bibliotecile noastre*, oamenii se mirau întotdeauna, căci toți ceilalți ar fi putut spune, în cazul cel mai bun, *biblioteca noastră*, fiindcă aveau

doar o bibliotecă, noi aveam cinci, dar cu cele cinci biblioteci ale noastre rămăsesem de rușine în domeniul intelectual, spuse unchiul meu Georg, față de cei care aveau numai o singură bibliotecă. Unul din stră-stră-străbunicii noștri înființase cele cinci biblioteci, de care și eu am fost mândru toată viața, cu siguranță nu fusese un nebun, cum se spusese mereu la Wolfsegg, un *nebun întru spirit*, care dorea și putea să și le permită, în loc să amenajeze în clădirile noastre pretutindeni saloane servind doar la propagarea plictisului și a stupidității, a instalat biblioteci, cu cea mai mare înțelegere pentru literatură. Într-o zi, spuse unchiul meu Georg, am pătruns așa zicând prin efracție în bibliotecile adormite, ceea ce nu mi-au iertat toată viața. Dar după plecarea mea de la Wolfsegg, au încuiat din nou bibliotecile și, vreme de câțiva ani, chiar n-au mai intrat în ele, până când s-a răspândit vestea că ele există și au trebuit să le arate curioșilor, ca să nu-și piardă obrazul. La Wolfsegg nu s-au folosit de nimic, până când, deodată, am folosit *eu* totul. M-am așezat pe fotoliile pe care nimeni nu se așezase de decenii, am deschis ușile dulapurilor pe care nimeni nu le deschisese de decenii, am băut din pahare din care nimeni nu băuse de decenii. Ba chiar am umblat pe coridoare pe care nimeni nu umblase de decenii. De la început am fost curiosul de care aveau să se teamă cu toții, spuse unchiul Georg. Începusem să răsfoiesc prin hârtiile noastre vechi de secole, care erau depozitate în cutii mari din pod, de a căror existență știuseră, dar pe care nu le priviseră niciodată îndeaproape. Se temeau de descoperiri neplăcute. Pe mine, spuse unchiul Georg, m-a interesat mereu totul și, bineînțeles, originile noastre mă interesau cel mai mult. Mă interesa istoria, dar nu cum se interesau *ei* de istoria noastră, să zicem numai pentru sutele sau miile de pagini glorioase îngrămădite una peste alta, ci în ansamblu. Ceea ce

ei nu îndrăzniseră niciodată, să arunce o privire și să plonjeze în adâncurile înspăimântătoare ale istoriei lor, cutezasem eu. Asta i-a întărit împotriva mea. *Georg* asta devenise în cele din urmă la Wolfsegg un cuvânt de groază pentru ei toți, spuse unchiul meu. Se temeau ca nu cumva copilul care eram să nu-i domine, nu invers. Părinții mei, bunicii tăi, spuse el, au vrut să mă lege cu lanțuri de Wolfsegg și mi-au vârat un căluș în gură. Tocmai asta n-ar fi trebuit să facă niciodată. Iar părinții tăi n-au învățat nimic din eșecul părinților mei, adică al bunicilor tăi, dimpotrivă, au avut metode și mai nefericite de a se purta cu tine. Dar, pe de altă parte, spuse el, ce ai fi ajuns dacă nu s-ar fi purtat cu tine cum s-au purtat? Întrebarea nu cerea răspuns, răspunsul venea de la sine. Când mă uit la tine, spuse unchiul meu *Georg*, mă văd în fond totdeauna pe mine. Ai urmat exact aceeași evoluție. Te-ai despărțit de ei, i-ai evitat, le-ai întors spatele, ai scăpat de ei la momentul potrivit. Cum nu m-au iertat pe mine, nu te iartă nici pe tine. Doamne, ce înseamnă Cannes pentru mine, înseamnă Roma pentru tine. Așa putem face față Wolfsegg-ului, de la distanță. Când mă gândesc la serile acelea încremenite cu ai mei, când cele mai strălucite replici se iroseau în aer chiar în clipa în care erau rostite! Nimic din ce spui nu e înțeles. Nimic din ce sugerezi nu este deloc luat în seamă. Când tatăl tău citește un ziar, acela este *Oberösterreichische Landwirtschaftszeitung*, când citește o carte, aceea este *Bilanzbuch*. Și apoi se duc la teatru la Linz să vadă o comedie mizerabilă, și nu le e rușine, și se duc la acele concerte ridicole în așa-numita Brucknerhaus, unde domină la maximă intensitate sonoră notele false. Oamenii ăștia, mă refer la părinții tăi, spuse el, nu numai că și-au luat abonament la teatru sau la concert, ci își trăiesc viața pe abonament, își duc viața de toate zilele ca la teatru, într-o comedie mizerabilă, și nu le e

rușine să-și ducă viața ca într-un concert detestabil în care domină doar notele false, și o duc pentru că așa se cade, nu pentru că așa au vrut, pentru că este pasiunea lor, viața lor, nu: pentru că a fost luată cu abonament de părinții lor. Și așa cum la teatru aplaudă la pasajele nepotrivite în contratimp, aplaudă în contratimp și în viața lor și jubilează neîncetat ca la concert în viața lor, în care nu există niciun motiv de jubilație, și chipurile lor arogante se strâmbă dezagreabil, când ar trebui să râdă din inimă. Și așa cum piesele la care asistă pe abonament sunt o catastrofă, de nivelul cel mai jos, și viața lor e o catastrofă, de nivelul cel mai jos. Pe de altă parte, spuse el, încet-încet ar trebui să ne fie indiferent ce fac, ce au făcut din existența lor nu ne privește. Și cine spune că noi am mers pe drumul cel bun? Nici noi nu suntem cei mai fericiți. Și mereu am fost numai în căutarea idealului, fără să-l găsim. Fapt este că noi toți am căutat o cale de a ne apropia, și cu toate acestea ne-am îndepărtat și mai mult unii de alții, cu cât mai mari au fost încercările noastre de a ne apropia din nou, cu atât mai mult ne-am îndepărtat unii de alții. În acest sens, încercările noastre, spuse el, au sfârșit mereu în amărăciune. N-am renunțat niciodată la încercările noastre decât pentru că altfel reproșurile ne-ar fi sufocat, spuse el. Eroarea noastră este aceea de a nu ne fi resemnat niciodată că pe noi Wolfsegg-ul nu ne mai privește, e Wolfsegg-ul *lor*, spuse el, *nu Wolfsegg-ul nostru*. Am vrut mereu să le impunem și să-i constrângem la un Wolfsegg care e Wolfsegg-ul nostru, nu al lor, în loc să-i lăsăm în pace. Ne-am amestecat mereu în Wolfsegg-ul lor, când am fi făcut mai bine să nu ne amestecăm. Ne-au plătit partea, ar fi trebuit să ne declarăm mulțumiți o dată pentru totdeauna. Nu mai avem niciun drept asupra Wolfsegg-ului, spuse el. Am privit cu atenție fotografia în care surorile mele aveau cam douăzeci și doi sau douăzeci și trei

de ani. Chipurile lor zeflemitoare se răzbunaseră pe ele, m-am gândit. Au rămas singure, n-au avut puterea de a se rupe de Wolfsegg. Chipurile lor zeflemitoare erau singura lor armă împotriva mediului lor, a părinților lor, de care nu puteau scăpa și de care și bărbații pe care îi doreau se speriaseră. Surorile mele nu erau frumoase, n-au fost niciodată, nici măcar o clipă, m-am gândit. Și nu erau nici măcar interesante. N-au evoluat, au rămas țărăncuțele proaste de odinioară. Doar cu vreo douăzeci de ani în plus, chipurile lor zeflemitoare nu mai arată proaspete, ci crisbate de nenumăratele riduri de amărăciune. Sunt aproape urâte. Poate Caecilia e mai drăguță decât Amalia. La rapacitatea moștenită de la mama lor s-a adăugat și amărăciunea. La început, amândouă aveau simț muzical, iar unchiul meu Georg încercase să facă din ele niște muziciene, încercare jalnică, sortită eșecului. Le lipsea perseverența și, de altfel, nu acordau nicio importanță muzicii, de aceea, bineînțeles, muzicalitatea lor s-a irosit, nu mai era de ajuns decât pentru un rol secundar în corul bisericii. De la patru, cinci ani fuseseră împopoțonate de mama lor în mereu aceleași costume *dirndl*¹, de aceeași croială și din același material imprimat, în care, cu timpul, aveau să se ofilească. Amândouă sunt bolnăvicioase, dar e o stare malativă moștenită de la mama lor, care indică viață lungă. Tușesc întruna, nu mi le amintesc altfel la Wolfsegg, când tușesc de sus în jos, când de jos în sus, însă nu-i o tuse de luat în serios, nu e mortală, e ca și cum tusea ar fi unica lor pasiune, distracția lor cea mai comodă pe viață. S-ar zice că talentul lor muzical s-a refugiat în tusea asta. Și în societate tușesc mereu. N-au nimic de spus, dar tușesc neconținut. Fiecare din ele poartă în jurul gâtului un lanț de argint moștenit de la bunica noastră, iar când sunt

---

¹ Costum regional austriac.

întrebate ce reprezintă, primul cuvânt pe care îl spun este *catolic*. Amândouă au fost trimise la cursuri de menaj la Bad Ischl, fiindcă se credea că acolo vor învăța bucătăria imperială, dar niciuna din ele n-a învățat să gătească la Bad Ischl, gătesc mai prost decât mama care, atunci când bucătăreasa e în concediu la Aschau an der Donau, își dă în petic. Supa de cartofi e singurul fel pe care mama știe să-l gătească bine. Însă niciunuia din noi nu-i place supa de cartofi. Doar tata o mănâncă, cel puțin așa pretinde, cu plăcere. Surorile mele erau întotdeauna bine crescute, ceea ce nu schimbă nimic din faptul că mereu erau și cele mai viclene din câte se pot închipui. Când una lua o carte în mână, cealaltă, dintr-o lovitură, o făcea să cadă. Nu le vedeai niciodată singure, ci mereu împreună. Între ele era un an diferență, dar se purtau ca niște gemene. Când spun că le-am iubit mereu, nu înseamnă că nu le-am și urât mereu la fel de mult. Când am crescut mari, bineînțeles că le-am urât mai mult decât le-am iubit, probabil, cred acum, că nu mi-a rămas decât ura. Mereu le-am dezamăgit. Din câte știu, își defăimaseră mereu fratele, mai ales în societate, când, după cum presupuneau, lucrul ăsta avea să aibă efect dezastruos pentru mine. Ce n-au născocit ele despre mine, ca să mă discrediteze! Oamenii proști au întotdeauna o influență cu mult mai dezastruoasă decât ceilalți, cred. Le-am iubit mereu nu înseamnă că nu le-am și blestemat mereu. De la început, mama lor le-a legat de ea și nu le-a mai dat drumul. N-aveau voie să călătorească, n-aveau voie să meargă la niciun bal, trebuiau, chiar când împliniseră douăzeci de ani, să ceară voie dacă doreau să se ducă la *târgul de joi*. Nu primeau niciodată decât exact atâția bani de buzunar încât capriciile lor să nu le ducă prea departe, de obicei le ajungeau doar pentru ceva de băut și o bucată de pâine. Din principiu, pantofii lor erau făcuți pe măsură numai de cizmarul din Schwanenstadt, de

care fuseseră făcuți și pantofii bunicilor noștri, de aceea erau întotdeauna demodați și de aceea, cu timpul, surorile mele căpătaseră un mers cam șleampăt, pe care și mai târziu, când au avut ocazia să-și comande pantofi la Viena, îl păstraseră. Nu pot spune care din ele e mai inteligentă. Nu pot spune că Caecilia are mai mult gust decât Amalia. Nu pot spune că Caecilia e mai instruită decât Amalia. Glasurile le sunt așa de asemănătoare, încât e greu de recunoscut care din ele a strigat, când una strigă. Cum din principiu apar totdeauna împreună și niciuna din ele n-a simțit nevoia, pare-se, să se despartă de cealaltă, multă vreme n-au găsit niciun bărbat *potrivit*. Ba chiar cred că nici nu s-au gândit vreodată la măritiș, până când Caecilia a făcut anul trecut o călătorie în Pădurea Neagră. La Titisee, unde trăiește bătrâna noastră mătușă. Acolo l-a cunoscut pe fabricantul-de-dopuri-de-sticlă-de-vin. Caecilia s-a măritat, atrăgându-și astfel ura surorii sale Amalia. Amalia a plecat din clădirea principală și s-a mutat în casa grădinarilor. Până la vestea morții. Cum latura ei teatrală este mult mai pronunțată decât a surorii ei, cu siguranță s-a năpustit afară urlând din casa grădinarilor, alergând în clădirea principală, cred. Dar, bineînțeles, nu pot să știu cum s-au petrecut lucrurile în realitate. Probabil că în momentul accidentului soțul Caeciliei se afla încă la Wolfsegg, fiindcă n-avea de gând să se întoarcă decât peste paisprezece zile în Pădurea Neagră și la Freiburg, am crezut eu. Se pare că mătușă noastră de la Titisee a *patronat*, cum se zice, căsătoria Caeciliei. E tipic faptul că Caecilia își închipuia că poate să rămână la Wolfsegg chiar și după nuntă. Ce greu i-o fi venit mamei s-o convingă să plece cu soțul ei la Freiburg, când mama jurase în taină că n-o s-o lase pe niciuna din surori să părăsească vreodată Wolfsegg-ul, fiindcă toată viața se temuse de singurătate. Ambele fice urmau să rămână împreună cu ea la Wolfsegg, ca să

n-o piardă, cum se gândea, cine știe când, pe vreuna din ele, ca să nu rămână astfel complet singură. Mama noastră privise mereu în perspectivă și mai ales întotdeauna în prima linie și luase în seamă tot ce avea în legătură cu propriul ei viitor. Dintotdeauna avusese în vedere pierderea soțului ei, tatăl meu, *atunci îmi rămân ficele, în caz că, într-o zi, ambii fi nu vor mai fi la Wolfsegg*. Era ideea ei, pe care o dusesse și mai departe: *dacă pleacă una din fice, o am pe cealaltă*. Era supărată pe Caecilia și o lăsă să observe acest lucru în toate acele zile de nuntă, dar se feri, abilă cum este, nu, cum era, să-și arate fățiș mânia și ura subită față de transfugă, dimpotrivă, simula cu orice ocazie ce mult se bucură de *fericita legătură*, cum se exprima în orice moment. Abia acum era mama fericită, cum a vrut să fie dintotdeauna, spunea ea, însă pentru cine știa era într-adevăr dezgustător. În plus, se lăsase fotografiată de ginerele ei peste tot, în toate colțurile la Wolfsegg, ea, care niciodată nu îngăduise să fie fotografiată de un străin în toate pozițiile ridicole posibile, ba chiar jenante, cred eu, și în fiecare moment îl îmbrățișa pe ginere și cerea unuia sau altuia dintre cei de față să-i fotografieze îmbrățișări. Talentul ei de actriță atinsese la această nuntă, fără îndoială, cele mai înalte culmi. Și chiar din Pădurea Neagră! exclama ea. Mi-a plăcut mereu Freiburgul. Și Titisee! Prostul ei gust n-avea margini. În taină, nu-și dorea nimic mai fierbinte decât desfacerea rapidă a legăturii Caeciliei cu mai mult ori mai puțin neîndemnaticul ei soț, care probabil nici nu știa prea bine cum ajunsese aici, n-are importanță. Nu fusese niciodată prea subtilă în modul de a gândi. Se prea poate, cred, ca mătușa noastră de la Titisee să se fi răzbunat pe mama, măritând-o pe nepoata Caecilia cu fabricantul-de-dopuri-de-sticlă-de-vin, căci nu-i nimic mai clar decât faptul că mătușa noastră de la Titisee e răspunzătoare de căsătoria asta grotescă. N-o putuse